

BENEŠ Z MOKROVOUS - PŘÍSLUŠNÍK „DRUHÉ LINIE“**Pavel KRÍŽEK**

Motivem vzniku této práce je poukázat na jeden z typických modelů průběhu kariéry veřejného činitele husitské éry - válečníka, politika a diplomata.

Modelů lze stanovit více. Na jedné straně drobné kariéry většiny šlechticů té doby, kteří se podíleli nepatrně svým dílem zejména na sekularizaci církevního majetku ve svém nejbližším okolí a v tomto okolí také uzavřeně působili, aniž by individuálně větší měrou ovlivnili chod dějin ve svém regionu, nebo se dokonce stali součástí dějin celostátních. O většině z nich proto dnes ani nevíme. Zůstali takříkajíc na hranici, která odděluje aktivní politický národ od jakési mlčící většiny již anonymních obyvatel. Četní z těchto místních činitelů, dovoluje-li to pramenný materiál, se stávají předmětem zájmu regionálního badatelství, do jehož oblasti působení zůstávají svým významem také uzavřeni.

Protipólem pak jsou životní osudy obecně známých a nejvýznamnějších osobností. Ty, vybaveny různými společenskými předpoklady (rodovým bohatstvím a původem, méně často také kněžstvím nebo vzděláním) a nadáním, které mohly díky vhodné souhře okolností využít, vynikly daleko nad ostatní obyvatele své země - v našem případě husitských Čech. Jejich mocenský vliv ve sféře politické, vojenské či ideologické dosahoval takové míry, že tyto osobnosti stály také v čele mocenských frakcí a tím i důležitých událostí, často po dlouhá léta. Kariéru završovaly přímým a významným podílem na vládě v zemi i na vytváření její zahraniční politiky, pokud jim to umožňovalo postavení mocenské frakce, kterou reprezentovaly. Jejich jména jsou většinou součástí obecnějšího povědomí. Uvedme např. samotného Jana Žižku z Trocnova, či Prokopa Holého, za nimiž následovali další, svým postavením se jim blížící. Podle autorova mínění lze charakterizovat přinejmenším ještě další model kariéry a typ veřejného činitele, které ovšem dosud ležely mimo hlavní zorné pole historiografie, a které lze nazvat jakousi „druhou linií.“ Někteřími

z těchto osobností se zabývala i regionální historiografie jakožto rodáky z místních lokalit. Taková hodnocení ovšem zpravidla zůstala uzavřena do regionálního rámce, neboť jejich cílem zůstal právě jen pouhý popis života osoby z hlediska místního, tj. soupis faktů bez širšího hodnocení v souvislostech, které cílem prací tohoto druhu nebývá.

Pod označením „druhá linie“ si ovšem nelze představovat cokoliiv podřadného nebo druhořadého. Naopak, osoby a osobnosti sem zařaditelné byly po těch „nejslavnějších“, které tvořily „hlavu“, „páteří“ hnutí. Tito lidé tvořili totiž důležitý kádr, který sice stojí ve stínu nejvýznamnějších předáků, byl však převodovou pákou vůle mocenské elity a pro svou blízkost k ní a nezbytnost nepochybně spoluovlivňoval důležitá rozhodnutí i celkový vývoj. Jak chce ukázat i tato práce, příslušníci této skupiny při některých příležitostech stáli s elitou dokonce takřkajíc v jedné řadě. Právě pro stín v němž se nacházejí, do něž je však staví spíše sama historiografie, jsou tyto osobnosti dosud z větší části opomíjeny a považovány za protagonisty nejvýše regionálních dějin. Příklad, který je předmětem této práce, však má ukázat, že opak je pravdou, a že tyto osoby působily mnohem četněji a významněji jako účastníci dějin celostátních i v politice zahraniční a tato oblast jejich působení je mnohem výraznější, než stopa, kterou zanechali na poli regionálním. Ve skutečnosti tedy spoluvytvářely čelní část politického národa a ve stínu vybraných vyzdvihovaných osobností se podílely, dosud téměř anonymně, na tvorbě praktické politiky v zemi. Jejich osobní podíl na vedení vojenských záležitostí je srovnatelně důležitý. Přitom o většině z nich jako o individualitách nevíme téměř nic, neboť se jen občas objevují v izolovaných zmínkách, aby vytvořily doprovodnou suitu nejvýznamnějších předáků. To o jejich celkovém působení nedává přehled. Zdá se, že historiografie 19. století podle svých hledisek vybrala skupinu osobností, jakými byli Jan Roháč z Dubé nebo Jan Čapek ze Sán, kteří zůstali v centru pozornosti a našem povědomí i dnes, zatímco na další, významem srovnatelné, se neoprávněně - snad z jakési setrvačnosti - nedostává. Pokud se této práci podaří ukázat, že se tak děje ke škodě úplnosti našeho poznání, v tomto případě husitské éry, splní i tento svůj účel. Osobností, na níž je možné poukázat na problematiku osob „druhé linie“ a nastínit na základě jejího poznání a zhodnocení obecnější závěry, směřující k charakterizování takového třetího modelu kariéry a typu politika a válečníka (tj. celé mocenskospolečenské vrstvy), se autorovi jeví vhodná, protože v mnohém typická, postava Beneše z Mokrovous. Tento vladyka nepatřil mezi osobnosti, jakými byli již zmínění Jan Žižka z Trocnova, Prokop Holý a nepatřil v současné historiografii do stejné řady ani s dalšími předními představiteli

husitského hnutí, jejichž jména jsou dodnes zapsána poměrně výrazně v našem povědomí (např. Jan Čapek ze Sán, Bedřich ze Strážnice, Jan Roháč z Dubé, Jan Želivský a četní další). Pocházel z rodu ve své době nepříliš významného a nejspíše by bez chybějících společenských předpokladů neměl příležitost vyniknout z řad příslušníků nižší šlechty nad průměr. Během mimořádných a převratných okolností doby v níž žil, však dokázal realizovat kariéru, v jejichž vrcholných okamžicích se skutečně pohyboval v řadách či blízkosti mocenskopolitické špičky. Stal se významnou a váženou osobností, blízkým a ceněným spojencem řady nejvýznamnějších činitelů - včetně Jana Žižky - a tím i jednou z předních osobností výše zmiňované druhé linie veřejného života v husitských Čechách.

Důvodem ke zpracování biografie Beneše z Mokrovous je proto nejen skutečnost, že jeho nikoliv nevýznamná osobnost byla dosud opomíjena tím způsobem, že chybí její monografické zpracování, ale zejména snaha na jeho vybraném případě doložit zvláštní kategorii a typ politika dané epochy a jeho kariéru. Vývoj jeho kariéry považuje autor za typický i pro mnohé další nižší šlechtice, kteří v 1. polovině 15. století náhle vynikli. Nej přednějším představitelům doby byl dosud věnován větší počet prací, představitelům „druhé linie“ však nikoliv. Poznáním z úrovně druhé linie se také může náš pohled na příslušné dějinné období stát plastičtější a opět o něco pravdě bližším. Práce se nezaměřuje jen úzce na Benešovu kariéru, ale všímá si též dalších otázek - rodových a rodinných poměrů, vývoje jeho majetkové základny. Pozornost je věnována např. i otázce pravděpodobného narození a odhadu dožitého věku, v závěru práce se autor zamýšlí nad osobními vlastnostmi Beneše z Mokrovous a jejich vlivem na průběh Benešovy kariéry.

Poprvé se s Benešem z Mokrovous setkáváme na dějinném jevišti roku 1420. Tehdy, 25. června, je Beneš z Mokrovous zmíněn spolu s Alešem z Vřešťova a Jiříkem z Chvalkovic a z Hustiřan jako spolushromažditel „nemalého množství sedláků a uhlířů“, vyznavačů přijímání pod obojí způsobou. Ke shromáždění se přidal i kněz Ambrož, následně ideová hlava nejsilnějšího proudu východočeského husitství.¹⁾ Lze předpokládat, že toto

1) Aleš Vřešťovský z Rýzmburka byl rodově vzdáleně spřízněn s oběma dalšími šlechtici a dosáhl z nich nejúspěšnější kariéry, když byl roku 1433 zvolen zemským správcem. Jiřík z Chvalkovic a Hustiřan naopak vynikl z trojice nejméně. Ambrož byl původně farářem u sv. Ducha v Hradci Králové, na příkaz královny Žofie jej z města r. 1419 vyhnal purkrabí hradeckého kraje Jindřich z Vartenberka. V letech 1420 - 37 působil pak Ambrož jako vůdčí církevní osobnost opět v Hradci a podílel se význačnou měrou na udržování radikálního kursu hradecké politiky, dokud nebyl převratem z města trvale vypuzen.

